

Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu
*Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport*

Ervaringen van gemeenten uit het GALA-leernetwerk

Integraal werken aan gezondheid

Inhoudsopgave

Integraal werken aan gezondheid	3
Verbinden van ketenaanpakken	5
Draagvlak creëren – voorbeeld gemeente Noordwijk	6
Rollen & verantwoordelijkheden – voorbeeld gemeente Zoetermeer	8
Overlegstructuren & bijeenkomsten – voorbeeld gemeente Medemblik	10
Ketenaanpakken borgen – voorbeeld verschillende gemeenten	11
Gezondheidsverschillen verkleinen	12
Aanpak gezondheidsverschillen – voorbeeld gemeente Roosendaal	14
Integraal samenwerken aan gezondheidsverschillen – voorbeeld gemeente Altena	15
Monitoring: het belang van integraal werken zichtbaar maken	16
Werken en monitoren vanuit een breed integraal perspectief – voorbeeld gemeente Wierden	18
Factsheets: van tellen naar vertellen – voorbeeld gemeente Almere	20
Data als basis voor factsheets & dialoog – voorbeeld gemeente Koggenland	21
Format als basis voor monitoring – voorbeeld gemeente Edam-Volendam	22
GALA-leernetwerk voor gemeenten	23

Integraal werken aan gezondheid

In deze inspiratiegids delen gemeenten van het GALA-leernetwerk hun ervaringen met drie aspecten van integraal werken aan gezondheid:

1) verbinden van ketenaanpakken, 2) verminderen van gezondheidsverschillen, en 3) monitoren van een integrale aanpak.

Gemeenten hebben een steeds belangrijkere rol in de aanpak van brede gezondheidsvraagstukken. Deze vraagstukken zijn complex: voor een effectieve aanpak is een afgestemde inzet vanuit meerdere beleidsdomeinen nodig, zoals preventie, zorg, sport, en het sociaal en fysieke domein. Dit noemen we integraal werken: samenwerken over domeinen en organisaties heen aan gezamenlijke gezondheidsdoelen. Gemeenten staan dan ook samen met hun lokale en regionale partners voor de uitdaging om integraal en duurzaam te werken aan de gezondheidsvraagstukken. Iedere gemeente zoekt daarin haar eigen weg en wil ook graag leren. Gemeenten geven aan dat de uitwisseling van kennis en goede voorbeelden hierbij behulpzaam is. Deze inspiratiegids geeft daar een invulling aan.

Achtergrond GALA-leernetwerk

In het Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA) zijn afspraken gemaakt over de inzet van gemeenten, zorgverzekeraars, GGD en landelijke overheid om te werken aan een gerichte lokale en regionale aanpak van preventie, gezondheid en sociale basis. De [GALA-monitor](#) volgt de ontwikkelingen rondom de beoogde GALA-beweging. Onderdeel van de GALA-monitor is de [lerende evaluatie](#), waarvoor een leernetwerk van gemeenten is opgezet om elkaar frequent en laagdrempelig te kunnen ontmoeten en ervaringen en tips uit te kunnen wisselen. Eind 2024 is dit leernetwerk van start gegaan, met als thema 'van ambitie naar actie'. Het GALA-leernetwerk bood een platform voor beleidsmakers uit verschillende gemeenten, verspreid over Nederland en van verschillende grootte, om ervaringen uit te wisselen, te leren en elkaar te inspireren. Actiegericht leren stond hierbij centraal: gemeenten werkten vanuit gezamenlijke leervragen aan concrete acties in de praktijk. Daarbij ging het om vragen als: Hoe bereik je als gemeente de GALA-doelen, hoe pak je deze op en waar loop je tegenaan?

Deelnemers van het leernetwerk hebben zich opgesplitst in drie leergroepen met verschillende thema's: ketenaanpakken, gezondheidsverschillen en monitoren. Meer over het GALA-leernetwerk staat op pagina 23 van deze inspiratiegids.

Ervaringen, lessen en inspirerende voorbeelden door en voor gemeenten

De ervaringen, lessen en inspirerende voorbeelden uit het GALA-leernetwerk hielpen gemeenten bij het verder ontwikkelen van hun eigen aanpak. Het gezamenlijke leerproces laat zien dat kleine stappen op termijn kunnen bijdragen aan blijvende verandering. Door deze ervaringen te bundelen biedt deze inspiratiegids praktische handvatten waarmee andere gemeenten worden ondersteund bij het integraal en duurzaam werken aan betere gezondheid en welzijn voor alle inwoners.

Laat je inspireren en ontdek welke inzichten en voorbeelden jouw gemeente verder kunnen brengen!

Meer lezen

Meer lezen over integraal samenwerken aan brede gezondheidsvraagstukken? Zie ook de webpagina's [Aanpak Gezonde Gemeente | Loketgezondleven.nl](#) en [Werk samen met andere domeinen | Loketgezondleven.nl](#).

Gezond en Actief Leven Akkoord (GALA)

Met het GALA beogen de ondertekenende partijen te bouwen aan een gezamenlijk fundament voor een gerichte lokale en regionale aanpak van preventie, gezondheid en sociale basis. De overkoepelende doelen van het GALA zijn: meer domeinoverstijgende samenwerking op lokaal en regionaal niveau en meer werken volgens een integrale aanpak van preventie. Het GALA is onderverdeeld in zeven gezondheidsthema's om tot een gezonde generatie in 2040 te komen: A. Terugdringen gezondheidsachterstanden; B. Een gezonde fysieke leefomgeving die uitnodigt tot bewegen en ontmoeten; C. Versterken van (de verbinding met) de sociale basis; D. Een gezonde leefstijl; E. Het versterken van de mentale weerbaarheid en mentale gezondheid; F. Vitaal ouder worden; G. Domeinoverstijgende inzet vanuit een regionale preventie-infrastructuur. Onderdelen van het GALA worden in het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) voortgezet.

Verbinden van ketenaanpakken

Preventie gericht op risicogroepen is een belangrijk onderdeel van het GALA. De volgende vijf ketenaanpakken zijn daar een uitwerking van: 1. Kansrijke Start, 2. Kind naar Gezonder Gewicht (aanpak kinderen met overgewicht en obesitas), 3. Gecombineerde Leefstijlinterventie (GLI), 4. Sociaal verwijzen (waaronder Welzijn op Recept) en 5. Valpreventie. In het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) vallen deze ketenaanpakken onder de (beoogde) basisfunctionaliteiten, zoals beschreven in onderdeel D5 van het AZWA.

Wat verstaan we onder een ketenaanpak?

Een ketenaanpak is een domeinoverstijgende samenwerkingsstructuur waarin verschillende partners – zoals gemeenten, zorg- en welzijnsorganisaties, zorgverzekeraars en andere partners – gezamenlijk optrekken om risicogroepen te signaleren en hiervoor interventies aan te bieden. Met de inzet van een ketenaanpak streven partners naar duurzame, effectieve en efficiënte oplossingen voor complexe gezondheidsvraagstukken. Het beoogde resultaat vanuit het GALA is een landelijk dekkend aanbod van de ketenaanpakken.

Integraal werken aan ketenaanpakken is een uitdaging

Elke ketenaanpak heeft een eigen focus, maar de ketenaanpakken staan niet los van elkaar. De stappen of schakels in de verschillende ketenaanpakken zijn vergelijkbaar en er wordt deels met dezelfde partijen samengewerkt ([Voorwoord handreiking ketenaanpakken juli 2024.pdf](#)).

In het leernetwerk wisselden gemeenten diverse uitdagingen uit rondom integraal werken aan de ketenaanpakken. Voorbeelden zijn wisselende landelijke kaders, samenwerking tussen verschillende domeinen en de vele betrokken partijen. Ook een uitdaging is dat niet elke ketenaanpak binnen een gemeente zich in dezelfde fase van implementatie bevindt ([GALA-monitor 2025. Van ambitie naar actie | RIVM](#)). Daarnaast vormen verschillen in fase van implementatie tussen gemeenten een belemmering voor regionale samenwerking ([GALA-monitor 2025. Van ambitie naar actie | RIVM](#)).

Van draagvlak creëren tot borgen

Integraal werken aan de ketenaanpakken vraagt onder andere om het zetten van de volgende stappen:

- Creëren van draagvlak, zowel intern als extern:
Hoe zorg je dat alle neuzen dezelfde kant op staan?
- Verhelderen van rollen en verantwoordelijkheden:
Wie beslist waarover en in welke samenstelling?
Hoe wordt er samengewerkt? Is er een centraal aanspreekpunt of coördinator?
- Opzetten van overlegstructuren: Hoe vaak organiseer je bijeenkomsten? En hoe besluit je wie er aansluit?
- Borgen van de ketenaanpakken en verbinding tussen de aanpakken voor de lange termijn: Waar moet je rekening mee houden? Er zijn veranderingen binnen je gemeente, op regionaal niveau en wisselende landelijke kaders. Hoe maak je aanpakken dan toch toekomstbestendig?

De leervraag van de gemeenten

In deze leergroep gingen gemeenten aan de slag met leervragen over ketenaanpakken. De leervraag die daarbij centraal stond, was:

Hoe kan ik vanuit mijn rol bij de gemeente – zowel binnen mijn eigen gemeente als met samenwerkingspartners – integraal werken aan de ketenaanpakken en deze aanpakken aan elkaar verbinden, met als doel om deze duurzaam te borgen, in de context van wisselende landelijke kaders?

Er zijn daarbij vier stappen geïdentificeerd: draagvlak creëren, rollen & verantwoordelijkheden, overlegstructuren & bijeenkomsten, en borging. Elk van deze stappen wordt aan de hand van een voorbeeld uit één van de gemeenten beschreven.

Draagvlak creëren – voorbeeld gemeente Noordwijk

Noordwijk ligt in het noordwesten van de provincie Zuid-Holland en is in 2019 ontstaan uit een fusie van Noordwijkerhout en De Zilk. Noordwijk bestaat uit vier kernen en telt 45.000 inwoners. Het valt onder de Duin- en Bollenregio. De kustgemeente heeft een internationaal karakter door de vestiging van de European Space Agency (ESA).

In Noordwijk zijn in de afgelopen jaren verschillende bijeenkomsten over de ketenaanpakken georganiseerd om te inspireren, te motiveren, te verbinden en daarmee draagvlak te creëren. Omdat veel professionals en partijen betrokken zijn bij meerdere ketenaanpakken en ook bij andere preventieprojecten, wordt één tot twee keer per jaar een GALA-brede bijeenkomst georganiseerd. Zo vond eind 2025 een bijeenkomst plaats over gezonde leefstijl, waarbij professionals, gemeente-medewerkers en inwoners aanwezig waren. Het doel van de bijeenkomst was om het aanbod van de ketenaanpakken en andere projecten te laten zien en om laagdrempelig met elkaar in verbinding te komen. De bijeenkomst bestond uit een lezing over leefstijlverandering en pitches van betrokkenen bij de ketenaanpakken, het sportbedrijf en het sport- en cultuurloket. Tijdens de bijeenkomst werd ook duidelijk waarom het voor iedereen belangrijk is om integraal te werken aan de ketenaanpakken en de inwoner daarbij centraal te zetten.

Om mensen te verbinden is een ‘leefstijl-kwartetspel’ ontwikkeld, gebaseerd op tien thema’s (vijf keten-aanpakken en vijf algemene leefstijlthema’s zoals voeding en ontspanning). Tijdens de bijeenkomst konden inwoners, professionals en ambtenaren met elkaar kwartetten. Bij een vol kwartet maakten mensen kans op een boek over gezondheid. Het spelelement zorgde voor meer verbinding en competitie. Het kwartetspel is zo ontwikkeld dat het ook na het GALA nog gebruikt kan worden, bijvoorbeeld bij workshops.

In 2024 is een GALA-brede bijeenkomst georganiseerd over ‘positieve gezondheid’. Veel organisaties werkten al met dit begrip, voor anderen was het nog onbekend. Tijdens een workshop met gezonde lunch, maakten deelnemers de koppeling tussen hun eigen werk en de begrippen positieve gezondheid en sociale basis.

“We hebben gemerkt dat deze breed ingestoken bijeenkomsten niet alleen inspirerend werken en draagvlak creëren onder betrokkenen, maar er ook voor zorgen dat professionals en betrokken partijen op de hoogte zijn van het aanbod in de gemeente. Dit leidt tot natuurlijke verbinding van ketenpartners.”
(Deelnemer leergroep)

Geleerde lessen over draagvlak creëren

- **Breng het ‘waarom’ en het doel van integraal werken aan de ketenaanpakken in kaart**
Zorg dat helder is waarom het van belang is om integraal te werken aan de ketenaanpakken en de ketens op elkaar aan te laten sluiten. Framing van het doel van integraal werken is belangrijk. Het gaat niet alleen om efficiëntere samenwerking, maar vooral om betere aansluiting op wat de inwoner nodig heeft. De inwoner centraal stellen bevordert draagvlak; dat is immers waar iedereen het voor doet.
- **Wakker intrinsieke motivatie bij samenwerkingspartners aan en bied voldoende ruimte voor eigen regie**
Bespreek met samenwerkingspartners waarom het integraal werken aan de ketenaanpakken voor hen van belang is: Waar doen zij het voor? Door dit samen te expliciteren, wakker je de intrinsieke motivatie van samenwerkingspartners aan. Ook helpt het om hen voldoende vrijheid te bieden in de uitvoering.
- **Zorg dat partners die bij ketenaanpakken betrokken zijn elkaar kennen**
Bij ketenaanpakken zijn vaak dezelfde partijen betrokken; het is belangrijk dat zij elkaar kennen. Daarvoor is het niet per se nodig om voor elke ketenaanpak een afzonderlijke netwerkbijeenkomst te organiseren; ook bij bredere bijeenkomsten, zoals die hierboven zijn beschreven, komen ketenpartners met elkaar in contact.

Meer lezen

Inwonersbetrokkenheid: naast het uitnodigen van inwoners voor de GALA-bijeenkomsten heeft de gemeente een breder samenwerkingsplatform opgezet om met inwoners in gesprek te gaan. Bekijk dit platform via: [Burgerparticipatieplatform | Gemeente Noordwijk](#).

Rollen & verantwoordelijkheden – voorbeeld gemeente Zoetermeer

Zoetermeer is een moderne stad in Zuid-Holland die in de jaren zestig werd aangewezen als groeikern en daarmee uitgroeide tot een echte 'new town'. De stad telt inmiddels ruim 130.000 inwoners.

Het GALA krijgt in Zoetermeer vorm via het plan *Integraal werken aan een gezonde stad*. Het bepalen en afstemmen van rollen en verantwoordelijkheden bij het werken aan GALA en de ketenaanpakken speelt zowel binnen de gemeente als in de samenwerking met externe partners. Intern wordt dit in Zoetermeer vormgegeven middels een kerngroep. Deze kerngroep voor de uitvoering is samengesteld met beleidsambtenaren werkzaam op de gebieden: gezondheid, onderwijs, bestaanszekerheid, jeugd, sport, vrije tijd, stadsbeheer en stedelijke ontwikkeling. Alle leden van de kerngroep werken aan een GALA-thema, meestal met een werkgroep waarin partners uit de stad zitten. Degenen die bij ketenaanpakken betrokken zijn, doen dit vanuit GALA en IZA.

De kerngroep heeft als doel om verbinding en samenhang te creëren tussen de ketenaanpakken en andere GALA-

onderwerpen, maar ook bredere thema's komen aan bod. Zo is er bijvoorbeeld input geleverd voor de actieagenda bestaanszekerheid, wordt de visie 'Sterke Sociale Basis' regelmatig besproken en wordt gezamenlijk gekeken naar luchtkwaliteit vanuit verschillende perspectieven. Doordat de leden van de diverse kerngroep deze brede thema's rondom een gezonde stad bespreken, blijven zij op de hoogte van ontwikkelingen in de verschillende projecten. Hoewel de kerngroep (nog) geen geformaliseerde structuur heeft, wordt er vanuit de inhoud goed integraal samengewerkt. Het helpt ook dat er samen aan het uitvoeringsplan wordt gewerkt en dat daar middelen van het GALA aan zijn gekoppeld. Het succes van de kerngroep hangt af van de meerwaarde die leden ervaren en het helpt als er een duidelijke trekker is. De kerngroep hoeft niet permanent te blijven bestaan; zolang het toegevoegde waarde heeft wordt het voortgezet.

"Onze ervaring is dat deze inhoudelijke samenwerking ervoor zorgt dat we elkaar beter weten te vinden en dat er een sterkere samenhang ontstaat tussen de ketenaanpakken en andere projecten." (Deelnemer leergroep)

Geleerde lessen over rollen en verantwoordelijkheden

- **Creëer overzicht van betrokken samenwerkingspartners**

Ga samen zitten met coördinatoren van de ketenaanpakken om te kijken wat de doelgroep is en welke samenwerkingspartners betrokken zijn: Waarin kan samen worden opgetrokken? Verbreed van daaruit het netwerk.

- **Stel een trekker aan**

Zorg ervoor dat iemand het voortouw neemt, of het nou gaat om een interne kerngroep of om een werkgroep die gericht is op het realiseren van verbinding tussen en met partners.

- **Verbind op inhoud**

Maak verbinding op inhoud en daar waar relevant. Samenwerking is geen doel op zich.

- **Betrek partners bij het inrichten van aanpak en activiteiten**

Ga met samenwerkingspartners in gesprek over welke stappen nodig zijn, welke stappen zij kunnen zetten en wat ze van anderen verwachten. Werk daarbij ook aan onderlinge verbinding.

- **Faciliteer het breder trekken van aanpakken en activiteiten door partners**

Ga in gesprek met samenwerkingspartners over hoe ze vanuit hun primaire opdracht mogelijk ook kunnen aansluiten bij andere thema's of ketenaanpakken: Waar worden verbindingen gezien met andere lopende projecten of plannen, en hoe kunnen deze elkaar versterken?

Meer lezen

Download hier het uitvoeringsplan [‘Integraal werken aan een gezonde stad’](#) van Zoetermeer.

Overlegstructuren & bijeenkomsten – voorbeeld gemeente Medemblik

De gemeente Medemblik ligt in het noordoosten van de provincie Noord-Holland, aan het IJsselmeer. Medemblik is in 2011 ontstaan uit een fusie met omliggende gemeenten en bestaat uit meerdere dorpskernen. De gemeente telt ongeveer 46.000 inwoners.

De diverse ketenaanpakken in de gemeente Medemblik bevinden zich in verschillende fasen van implementatie: de GLI bevindt zich bijvoorbeeld in de opbouwfase, terwijl Valpreventie al goed loopt. Netwerkbijeenkomsten blijken voor alle ketenaanpakken waardevol om samenwerking met de betrokken professionals en partijen te stimuleren. Medemblik organiseert verschillende soorten bijeenkomsten. Zo is voor 'Welzijn op Recept' een themabijeenkomst georganiseerd waarbij huisartsen, praktijkondersteuners, ervaringsdeskundigen, welzijnscoaches en gemeenten aansloten. Doel van de bijeenkomst was om met elkaar in gesprek te gaan en verwachtingen uit te spreken. Inwoners en ervaringsdeskundigen konden hun ervaring met 'Welzijn op Recept' delen en aangeven wat zij nodig hebben. Deze themabijeenkomst was regionaal opgezet voor de zeven gemeenten van Westfriesland. Ook bij de verschillende

ketenaanpakken vindt er veel uitwisseling plaats binnen de regio Westfriesland.

Elk kwartaal worden netwerkbijeenkomsten over een ketenaanpak georganiseerd, gericht op specifieke aspecten of doelgroepen. Zo blijft het aantal overleggen beperkt, maar blijven partners goed verbonden. De bijeenkomsten helpen om elkaar te leren kennen, zorgen voor kortere lijntjes tussen professionals, en creëren draagvlak en een gevoel van eigenaarschap om samen de aanpak tot een succes te maken.

"Deze netwerkbijeenkomsten zijn in principe gericht op één ketenaanpak, maar helpen ook bij het verbinden van de ketenaanpakken. Omdat veel professionals en partijen bij verschillende ketenaanpakken betrokken zijn, worden ook ervaringen en tips gedeeld vanuit andere ketenaanpakken. We zijn nog wel zoekende hoe we de netwerkbijeenkomsten zelf kunnen verbinden: doordat veel dezelfde partners betrokken zijn bij de vijf ketenaanpakken zou het efficiënter zijn om gezamenlijke netwerkbijeenkomsten te organiseren. Dat de ketenaanpakken zich in verschillende fasen bevinden, maakt dat echter lastig."
(Deelnemer leergroep)

Geleerde lessen over overlegstructuren en bijeenkomsten

- **Behoud balans in overlegstructuren**

Breng partners bij elkaar via netwerkbijeenkomsten en dergelijke, maar overvraag mensen niet.

- **Betrek ervaringsdeskundigen**

Themabijeenkomsten lenen zich goed voor het uitnodigen van ervaringsdeskundigen: zij kunnen ervaringen delen met de professionals. Dit zorgt ervoor dat helder wordt waarom partners aan de ketenaanpak werken en wat daarin voor de doelgroep belangrijk is.

Ketenaanpakken borgen – voorbeeld verschillende gemeenten

Gemeenten geven aan dat het borgingsvraagstuk erg moeilijk is en dat ze voor de ketenaanpakken ook nog niet in die fase zijn angekommen. De focus lag tot nu toe op het opzetten van de ketenaanpakken. Ze benoemen een divers scala aan uitdagingen rondom de borging van de ketenaanpakken. Ondanks deze uitdagingen rond borging zijn er verschillende lessen opgehaald die gemeenten mee kunnen nemen bij het werken aan het duurzaam borgen van de ketenaanpakken.

Een belangrijke uitdaging betreft de (tijdelijke) financiering. Gemeenten geven aan dat de SPUK-middelen hebben geholpen om ketenaanpakken op te zetten, maar dat het tijdelijke karakter van de financiering het moeilijk maakt om de aanpakken duurzaam te verankeren. Dit zorgt voor onzekerheid over de toekomst en maakt het lastig om een langetermijnplanning te maken. Dit wordt versterkt door verschillende financieringspotjes waar gemeenten niet tussen mogen schuiven, waardoor ze niet altijd kunnen inzetten op wat binnen hun gemeente het meest nodig is. Twee gemeenten geven een voorbeeld:

“Het is heel mooi dat er met de SPUK-middelen ruimte kwam om projecten zoals de ketenaanpakken op te zetten. Maar de tijdelijke financiering maakt het ook erg kwetsbaar. De periode

waarin we eraan hebben kunnen werken is eigenlijk te kort om de ketenaanpakken goed op te zetten en te kunnen borgen. Bij het wegvallen van die tijdelijke financiering zullen we dus heel goed moeten kijken wat we nog wel en niet kunnen voortzetten.”
(Deelnemer leergroep)

“De onzekerheid rondom toekomstige financiering zorgt ook voor uitdagingen in de samenwerking met uitvoerende partijen. We kunnen niet garanderen dat we ook de komende jaren in dezelfde mate in kunnen blijven zetten op de ketenaanpakken.”
(Deelnemer leergroep)

Naast financiering spelen ook uitdagingen rondom de personele bezetting en wettelijke kaders een rol. Gemeenten noemen de wisseling van personeel als uitdaging, met name wanneer projectleiders of coördinatoren tijdelijk zijn aangesteld. Er is niet altijd voldoende capaciteit bij collega's om taken over te nemen, waardoor het onduidelijk is wie in de toekomst de ketenaanpakken gaat trekken. Ook het gegeven dat wettelijke taken vaak voorrang krijgen boven andere programma's, kan ertoe leiden dat ketenaanpakken buiten de boot vallen.

Geleerde lessen over borging

- **Denk na over borging gedurende alle fasen van de ketenaanpak, ook al bij de start**
Besteed vanaf de start aandacht aan de duurzame voortzetting van de ketenaanpak.
- **Probeer niet elke aanpak of interventie apart te borgen**
Maak combinaties of verbindingen met nieuwe of doorlopende programma's.
- **Maak de shift van project naar integratie & van projectleider naar coördinator**
Om een ketenaanpak duurzaam te borgen is het van belang dat het zich ontwikkelt van een tijdelijk project naar een geïntegreerd onderdeel van het takenpakket, en dat de rol van projectleider verandert in die van coördinator.
- **Maak bestuurlijke afspraken over wat vanuit de lokale begroting kan worden gedaan**
Zorg dat de financiering van een ketenaanpakken uiteindelijk los komt te staan van landelijke budgetten: zo kunnen belangrijke projecten doorlopen.
- **Leg zaken vast**
Het vastleggen van zaken zoals afspraken, partners, netwerken en inrichting, kan borging bevorderen: dit voorkomt dat kennis en connecties door interne wisselingen verloren gaan.
- **Zorg ervoor dat niet alle kennis en connecties belegd zijn bij één persoon**
Door meerdere mensen op de hoogte te brengen over de stand en gang van zaken, is de aanpak beter bestand tegen personele wisselingen of uitval.

Gezondheidsverschillen verkleinen

Een belangrijk thema van het GALA is het verkleinen van gezondheidsverschillen. Dit is niet alleen een doel op zichzelf maar speelt ook een rol binnen andere GALA-thema's. In de leergroep wisselden gemeenten hun ervaringen met het verminderen van gezondheidsverschillen uit en brachten zij vragen en uitdagingen in om gezamenlijk op te reflecteren. Ook werkten de deelnemende gemeenten in groepjes aan specifieke onderwerpen zoals definities, kaders en integrale samenwerking tussen beleidsdomeinen binnen de gemeenten en met organisaties uit het veld.

Definitie en kaders

Sociaaleconomische gezondheidsverschillen (SEGV) zijn systematische verschillen in gezondheid en levensverwachting, die het gevolg zijn van iemand positie in de maatschappij. Maatschappelijke positie wordt onder andere bepaald door opleiding, inkomen en positie op de arbeidsmarkt. In Nederland leven mensen met basisonderwijs of vmbo gemiddeld 5 jaar korter dan mensen met hbo of een universitaire opleiding. En zelfs 14 jaar in minder goed ervaren gezondheid. Daarnaast zijn inkomen en positie op de arbeidsmarkt van invloed op gezondheid; hoe hoger het inkomen, hoe hoger de gezonde levensverwachting. Het hebben van bijvoorbeeld een bijstandsuitkering of schulden hangt weer samen met een slechtere gezondheid. Er is dus een sterk verband tussen sociaaleconomische positie en (gezonde) levensverwachting. Met elke stap hoger op de maatschappelijke ladder, wordt de kans op een goede gezondheid groter. Daarbij is er een sterke wisselwerking tussen sociaaleconomische positie en gezondheid; mensen met een goede gezondheid zijn weer beter in staat om gunstigere posities op de maatschappelijke ladder te krijgen en behouden. Hebben zij eenmaal een gunstige positie, dan hebben zij ook meer kans gezond te blijven.

Gezondheidsverschillen zijn maatschappelijk onwenselijk: ze hebben een negatieve impact heeft op de kwaliteit van leven en op de mogelijkheden voor mensen om te participeren in het economisch en maatschappelijk leven. Mensen in een kwetsbare sociaaleconomische situatie kampen veelal met armoede, schulden, problemen rondom huisvesting, eenzaamheid of werkloosheid. Deze omstandigheden maken dat zij een hoger risico op een slechtere (ervaren) gezondheid hebben.

Samenwerken aan gezondheidsverschillen

Om gezondheidsverschillen te verkleinen beoogt het GALA een integrale benadering van preventie waarbij er vanuit diverse domeinen gewerkt wordt aan gezondheid. Het gaat hierbij bijvoorbeeld om de publieke gezondheid, gezondheidszorg, sociaal domein en de fysieke inrichting. De praatplaat "Gezondheidsverschillen verkleinen" (Figuur 1) maakt zichtbaar hoe complex het werken aan gezondheidsverschillen is. Het vraagt om het verbinden van uiteenlopende aspecten, organisaties, programma's en beleidskaders. Juist die complexiteit vraagt om doorzettingsvermogen, wederzijds begrip en het vermogen om over domeinen heen samen te werken binnen een sterk netwerk.

De leervraag van deze gemeenten

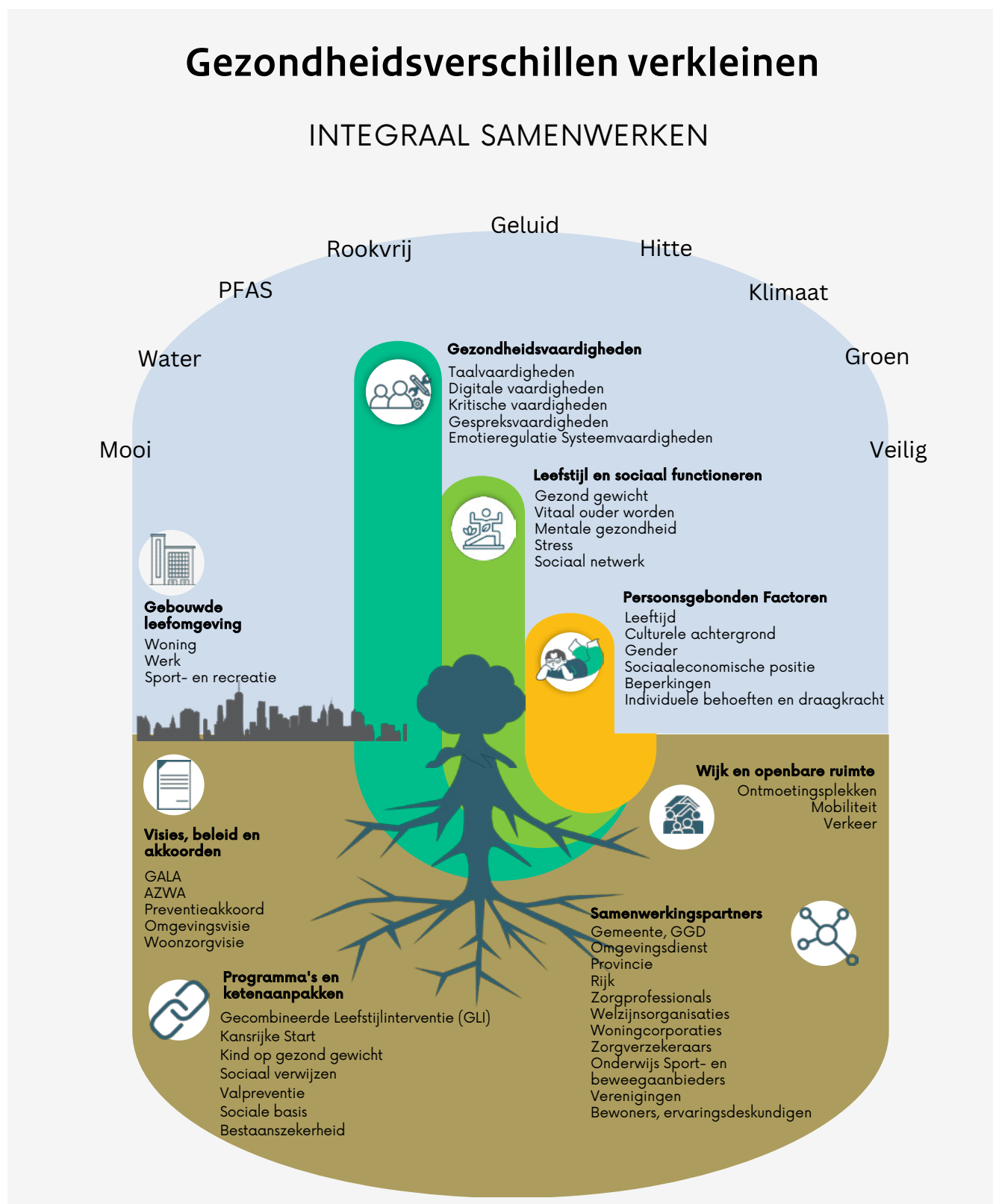
In deze leergroep gingen gemeente aan de slag met het thema gezondheidsverschillen. De vraag die hierbij centraal stond was:

Hoe brengen we het terugdringen van gezondheidsverschillen in de praktijk?

- *Waar begin je en kunnen we toewerken naar concrete acties?*
- *Hoe betrek je lastig te bereiken groepen?*
- *Hoe zet je andere thema's, zoals gezonde leefomgeving, effectief in om gezondheidsverschillen duurzaam te verkleinen?*

In dit hoofdstuk vind je een toelichting op het onderwerp, voorbeelden vanuit gemeenten en de belangrijkste geleerde lessen.

Figuur 1. Praatplaat Gezondheidsverschillen verkleinen

Bron: ontwikkeld binnen leergroep Gezondheidsverschillen verkleinen

Aanpak gezondheidsverschillen – voorbeeld gemeente Roosendaal

Roosendaal is een middelgrote gemeente in West-Brabant. De gemeente telt ruim 78.000 inwoners en bestaat uit de stad Roosendaal, de kern Wouw en vier omliggende dorpen.

Via wijkverenigingen zet Roosendaal gericht in op het verkleinen van gezondheidsverschillen in de wijken waar inwoners minder bewegen, vaker gezondheidsproblemen ervaren en minder deelnemen aan sociale activiteiten. Het gaat hierbij om een laagdrempelige, buurtgerichte organisatie die inwoners kosteloos, structureel en dichtbij huis laat sporten, bewegen en samenkomen. Er is een

breed en toegankelijk beweegaanbod met activiteiten voor alle leeftijden die gratis zijn en verspreid over de wijk. Bewoners worden actief bij de wijkvereniging betrokken, bijvoorbeeld als vrijwilliger, begeleider of deelnemer. Zo hebben bewoners de mogelijkheid om een opleiding tot sportbegeleider te volgen en is het wijkbestuur eigenaar van de vereniging. De gemeente vormt samen met welzijnspartners en sportaanbieders de structurele organisatorische basis.

“Zo ontstaat een duurzame beweeginfrastructuur die juist kwetsbare inwoners bereikt en ondersteunt.” (Deelnemer leergroep)

Geleerde lessen over aanpak gezondheidsverschillen

- **Koppel het verkleinen van gezondheidsverschillen aan beweegaanbod**

Het koppelen van het thema gezondheidsverschillen aan lokaal beweegaanbod maakt het mogelijk concrete, stappen op dit thema te zetten.

- **Zet in op laagdrempelig bewegen om kansengelijkheid te vergroten**

Cijfers uit de gemeente Roosendaal laten zien dat wijkverenigingen bijdragen aan fysieke, mentale en sociale gezondheid van inwoners in de wijk. Dit draagt bij aan het verkleinen van gezondheidsverschillen.

- **Zorg voor meer impact door een sterke verbinding tussen beleid en praktijk**

Via de wijk sportvereniging zijn beleidsdoelen uit het GALA, NPR en de Beweegvisie Roosendaal 2030 vertaald naar de leefwereld van bewoners. Zo komt beleid tot leven: van papier naar plein.

Meer lezen

- Over het gezondheidsbeleid van gemeente Roosendaal: [Ambitienota Gezondheidsbeleid 2024-2028](#)
- Over het vragenlijstonderzoek: [Inspiratie vanuit SSNB - Sportservice Noord-Brabant](#)

Integraal samenwerken aan gezondheidsverschillen – voorbeeld gemeente Altena

Gemeente Altena ligt in het noordwesten van de provincie Brabant en bestaat uit 21 kernen waar in totaal ruim 60.000 mensen wonen.

Het sociaal en het ruimtelijk domein van de gemeente Altena brachten hun perspectieven bewust samen bij de (her)ontwikkeling en beoordeling van gemeentelijke gebouwen. Hierbij werden gezondheid en toegankelijkheid integraal opgepakt. Het ruimtelijk domein bracht kennis in over bouwkundige mogelijkheden, regelgeving, veiligheid en ontwerpkeuzes. Het sociale domein voegde daar ervaringskennis, communicatie en projectmanagement aan toe.

In gezamenlijke werksessies werd gestart vanuit de vraag: *Welke aanpassingen moeten we doen om ons gebouw*

toegankelijker te maken voor iedereen? Hoe wegen we dat af tegen veiligheid? Toegankelijkheid werd in deze werksessies niet gezien als een afvinklijst maar als gezamenlijk ontwerp benaderd. Hierdoor ontstond meer gedeeld eigenaarschap in het hele proces. Het resultaat is niet alleen een beter toegankelijk gebouw, maar ook een sterkere samenwerking voor volgende projecten.

“De toegankelijkheid van gebouwen wordt vaak benaderd als een technische of juridische vraag: voldoen we aan de norm? Is het gebouw ‘rolstoeltoegankelijk’? Vanuit het sociaal domein klinkt echter een ander verhaal. Voor mensen met een beperking, ouderen, ouders met kindwagens of inwoners met een tijdelijke blessure gaat toegankelijkheid over zelfredzaamheid, meedoen en waardigheid.” (Deelnemer leergroep)

Geleerde lessen integraal samenwerken aan gezondheidsverschillen

- **Realiseer een domeinoverstijgende aanpak**

Gezondheidsverschillen kunnen niet binnen een domein worden opgelost maar vragen om een integrale aanpak en domeinoverstijgende samenwerking.

- **Werk aan eenheid van taal**

Bij een domeinoverstijgende samenwerking en integrale aanpak is eenheid van taal van belang. Dit zorgt voor een beter begrip van elkaars standpunten en maakt goede samenwerking mogelijk.

- **Start vroegtijdige samenwerking**

Vroegtijdige samenwerking helpt in het vormgeven van aanpakken en beleid. Door andere domeinen al vroeg te consulteren en te betrekken bij plannen en ontwerpen, ontstaat een gedeelde visie en gedeeld eigenaarschap.

- **Bepaal eigenaarschap over de opgave, niet over het domein**

Bij integrale samenwerking kan het lastig zijn te bepalen waar het eigenaarschap van het beleid, plan of de aanpak ligt. Helpend hierbij kan zijn om eigenaarschap niet bij een domein te beleggen, maar als integraal onderdeel van de opgave te zien. Bepaal vooraf gezamenlijk hoe het eigenaarschap eruitziet, wie welke taken heeft en benader het als een gemeenschappelijke opgave.

Meer lezen?

- Over het gezondheidsbeleid van gemeente Altena: [Vitaliteit | Gemeente Altena](#)
- Op de website [ongehinderd.nl](#) vind je meer informatie over het toegankelijk maken van gebouwen en kunnen ook de gebouwen van de gemeente Altena bekeken worden.

Monitoring: het belang van integraal werken zichtbaar maken

Monitoring is van belang om inzicht te krijgen in de voortgang van integraal werken. In het GALA wordt dit belang onderschreven: zowel lokaal, regionaal als landelijk moeten inzet, samenwerking en gezondheidseffecten in beeld gebracht worden. In het leernetwerk gingen gemeenten aan de slag met vraagstukken als: *Hoe kan je monitoring het beste inrichten, en hoe deel je resultaten?*

Data benutten bij integraal werken: leren, bijsturen en verantwoorden

Gemeenten zijn aan zet om lokaal uitvoering te geven aan de gestelde ambities. Hoe weet een gemeente of zij goed bezig is? Hoe kan er worden bijgestuurd, of verantwoording worden afgelegd in de gemeenteraad? Bij dit soort vragen kan monitoring antwoorden geven. Het is van belang om goed te bedenken welke informatie daarvoor nodig is, want er is veel beschikbaar. Men kan zich dan vragen stellen als:

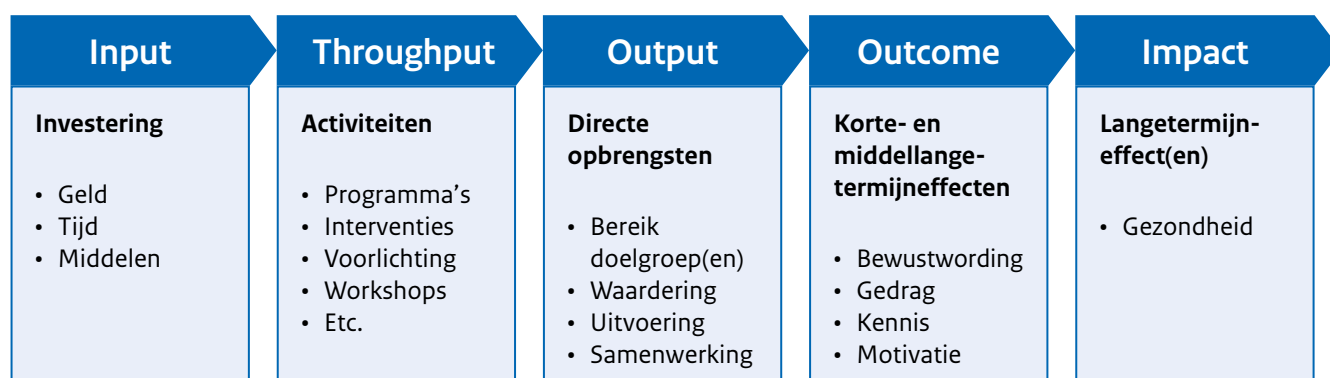
- Met welk doel wil je data bekijken? Voor leren en bijsturen, enthousiasmeren, of voor verantwoording?
- Hoe breed wil je kijken? Naar brede gezondheid, of kijk je naar een specifiek akkoord? Dat kan allebei, maar vraagt om een andere uitwerking.

- Wat voor soort gegevens heb je nodig? Een logisch model (Figuur 2) geeft inzicht in verschillende niveaus van gegevens. Input is de investering, die via activiteiten naar effecten op korte en langere termijn leidt.
- Welke gegevens worden al verzameld? Landelijk is er veel, bijvoorbeeld bij het RIVM. Regionaal beschikt de GGD over gegevens. Soms zijn die cijfers ook lokaal of zelfs op wijkniveau beschikbaar. Het heeft veel voordelen om gebruik te maken van bestaande data.

Het gaat om cijfers én ervaringen: kwantitatief én kwalitatief

Bij monitoring denken veel mensen aan grafieken en getallen. Maar, voor leren en bijsturen en om anderen te enthousiasmeren is het verhaal achter die cijfers heel belangrijk. Dan kunnen ook interviews, het beschrijven van ervaringen en het delen van goede voorbeelden functioneel zijn. Evenals het voeren van een dialoog met lokale betrokkenen over landelijke of regionale cijfers.

Figuur 2. Een logisch model maakt de gedachtegang achter een programma of project expliciet. Een logisch model vormt een goede basis voor monitoring en evaluatie.

Bron: [Maak zelf een Logisch model RIVM | Loketgezondleven.nl](#)

De leergroep begon met het zoeken naar één manier om het GALA goed te monitoren. Gaandeweg leerden de gemeenten dat er niet één ideale vorm van monitoring bestaat. Een goede monitor is afgestemd op de doelen en doelgroepen van hun gemeente. Daarbij is het van belang om verschillende opties te kennen. Zo kan het doel van een monitor zijn om de gemeenteraad te informeren, om ketenpartners te informeren, of om aan inwoners van de gemeente te laten zien wat er allemaal gebeurt. Bij elk doel past een andere vorm. Visueel aantrekkelijke factsheets worden bijvoorbeeld ingezet om successen te delen met inwoners en ketenpartners. De gemeenteraad is geïnteresseerd in een meer cijfermatig format om de

Hoe geven andere gemeenten invulling aan monitoring?

In de eerdere GALA-monitor 2025 is aan gemeenten gevraagd hoe zij het GALA monitoren. Het resultaat is in Figuur 3 visueel weergegeven. In de praktijk is er een grote variatie. Sommige gemeenten integreren hun GALA-activiteiten in bestaande monitors, anderen zetten een afzonderlijke monitor op voor het GALA of voor de ketenaanpakken. De focus ligt op het monitoren van het proces met jaarlijkse rapportages.

monitoring

gemeenten

voortgang

plan

gebruik

lokaal

monitoren

gemeenteraad

vragenlijst

samenwerking

riviervorming

leernetwerk

aanpak

evaluatie

plannen

groep

cijfers

impact

vorm

zelf

gala

ervaringen

monitor

capaciteit

delen

ggd

invulling

monitorsplan

voortgang

gala-monitor

integrale

inhoudelijke

bestaande

manieren

voortgang

rapportages

inzicht

ontwikkelen

gala-activiteiten

monitoringsinstrumenten

activiteiten

landelijke

meting

intervieus

ontwikkelen

In dit hoofdstuk vind je een toelichting (waarom), voorbeelden én handvatten (hoe).

Werken en monitoren vanuit een breed integraal perspectief – voorbeeld gemeente Wierden

Gemeente Wierden is een moderne plattelandsgemeente in Twente met ruim 25.000 inwoners. De gemeente kent twee grotere kernen: de dorpen Wierden en Enter. Daarnaast zijn er verspreid over de gemeente meerdere kleinere kernen.

Gemeente Wierden werkt vanaf 2022 op basis van een brede Maatschappelijke Agenda. Hierin staat de integrale visie voor het beleid in het sociaal domein, en wordt de link gelegd naar opgaven zoals wonen en inrichting van de openbare ruimte.

Bij de start van de GALA-aanpak constateerden collega's uit diverse beleidsdomeinen dat de inhoudelijke opdrachten uit het GALA een-op-een aansloten bij de Maatschappelijke Agenda. Er is daarom bewust gekozen om met de GALA-middelen vooral geen nieuwe dingen te starten, maar bestaande beleidslijnen en werkwijzen te versterken.

Binnen het gemeentehuis vindt afstemming plaats tussen het sociaal en fysiek domein. Dat gebeurde ook eerder al, bijvoorbeeld over fysieke aanpassingen in de wijken. Nu betreft de gemeente inwoners daar steeds meer bij, bijvoorbeeld tijdens gezamenlijke wijkwandelingen. Samen wordt gekeken waar wensen en verbeterpunten liggen. Dankzij de inzet van GALA-middelen voor de leefomgeving

zijn diverse van deze wensen gerealiseerd. Daarnaast wordt ieder kwartaal een cijfermatige factsheet opgesteld voor de gemeenteraad: *“Wij stellen vanuit het sociaal domein in Wierden al meerdere jaren elk kwartaal een cijfermatige factsheet op voor de gemeenteraad. Hierin staan de cijfers over uitgaven en aantallen cliënten die gebruikmaken van jeugdzorg, Wmo en Participatiewet.”* (Deelnemer leergroep).

De start van IZA en GALA bracht ook aan het licht dat het preventieve gezondheidsbeleid binnen de gemeente versnipperd was. Om meer samenhang te creëren, is een werkgroep gevormd waarin alle beleidscollega's die zich met gezondheid bezighouden samenwerken. Op basis van GGD-cijfers is een preventief programma gekozen, dat nu in afstemming met alle gemeentelijke afdelingen en maatschappelijke partners wordt uitgevoerd.

“Om ook de effecten van ons beleid in beeld te brengen, stellen wij in 2026 een monitor op met daarin de resultaten zoals verwoord in de Maatschappelijke Agenda. Daarbij zal ik zeker gebruik maken van wat ik leerde in het GALA-leernetwerk. [...] Door deel te nemen aan het GALA-leernetwerk heb ik kennism gemaakt met verschillende manieren waarop gemeenten monitoren. Dat dit bijvoorbeeld kwalitatief én kwantitatief kan, en dat het voor veel gemeenten een zoektocht is hoe zij ontwikkelingen in beeld brengen.” (Deelnemer leergroep)

Geleerde lessen over monitoren vanuit een breed integraal perspectief

- **Sluit met monitoring aan op de manier van werken**

Een monitor moet goed passen bij de manier waarop een gemeente werkt. Als opgaven integraal worden oppakt, moet een monitor daarbij aansluiten en dus ook een integraal beeld schetsen. Dan pas kun je echt goed bijsturen op basis van de resultaten.

- **Combineer kwalitatieve en kwantitatieve monitoring**

De beste methode om te monitoren is afhankelijk van het doel van de monitor en wie iets met de resultaten gaan doen. Kwalitatieve en kwantitatieve methoden kunnen gecombineerd worden.

- **Onthoud dat monitoring voor veel gemeenten een zoektocht is en gebruik goede voorbeelden**

In het GALA-leernetwerk hebben gemeenten kennisgemaakt met verschillende manieren waarop gemeenten monitoren. Deelnemers leerden dat het voor veel gemeenten een zoektocht is hoe zij ontwikkelingen in beeld brengen. Inzicht in de mogelijkheden die er zijn, helpt om een eigen monitor in te richten.

Meer lezen

- Maatschappelijke Agenda Gemeente Wierden: [Maatschappelijke Agenda 2022 - 2026](#)
- Factsheet Gemeente Wierden: [Factsheets Sociaal Domein | Gemeente Wierden](#)

Factsheets: van tellen naar vertellen – voorbeeld gemeente Almere

Gemeente Almere

Almere is een jonge, snelgroeiende stad in Flevoland. Op 1 januari 2026 telt Almere 232.650 inwoners en is daarmee de zevende grote stad van Nederland. De komende jaren groeit het aantal inwoners met gemiddeld 3.000-4.000 per jaar.

Bij de start van de GALA-aanpak is een multidisciplinair team samengesteld. Collega's vanuit diverse beleidsdomeinen, zoals gezondheid, welzijn, jeugd, sport, cultuur en leefbaarheid, komen maandelijks samen. Tijdens deze bijeenkomsten bespreken zij de inhoudelijke en financiële voortgang van de aanpak, versterken ze verbindingen tussen projecten en verdiepen ze zich gezamenlijk in relevante thema's.

Een van de producten van deze samenwerking is een jaarlijkse factsheet. Daarin staan de resultaten van de GALA-aanpak die dat jaar bereikt zijn. Deze factsheet wordt gedeeld met de gemeenteraad als onderdeel van de verantwoording, samen met een raadsbrief met actuele ontwikkelingen rondom gezondheid. De resultaten zijn zowel kwantitatief als kwalitatief en worden verrijkt met quotes en beeldmateriaal om het verhaal aantrekkelijk en herkenbaar te maken.

“Als team zijn we trots op dit product, omdat het een mooi tastbaar overzicht is van wat we samen bereiken. Bovendien laten de resultaten zien dat de verschillende projecten elkaar versterken.”
(Deelnemer leergroep)

Geleerde lessen over factsheets: van tellen naar vertellen

- **Presenteer jaarresultaten samenhangend in een factsheet**

Een factsheet is een waardevol instrument om de jaarresultaten in samenhang te presenteren. De jaarresultaten bevestigen dat een integrale, multidisciplinaire aanpak werkt.

- **Laat meerwaarde van domeinoverstijgende samenwerking zien**

De factsheet laat zien dat projecten met elkaar verbonden zijn. De domeinoverstijgende werkwijze zorgt voor een groter bereik en een betere aansluiting op het dagelijks leven van inwoners.

- **Maak tastbaar dat laagdrempelige, wijkgerichte activiteiten participatie en gezondheid vergroten**

Door activiteiten dichtbij inwoners te organiseren, zoals het sportaanbod door buurtsportcoaches, cultuurworkshops of seniorenactiviteiten, worden veel mensen bereikt. Duizenden inwoners doen mee. Dit leidt tot meer beweging, creativiteit en sociale verbinding.

- **Voorkom zwaardere zorgvragen door preventieve inzet**

Laat concrete resultaten zien van interventies rond Kansrijke Start, Mentale Gezondheid en Valpreventie, zoals vroegsignalering van problematiek, gedragsverandering en passende doorverwijzingen. Deze preventieve inzet ontlast de zorg en helpt toekomstige problemen te voorkomen.

Meer lezen

- Over het gezondheidsbeleid van gemeente Almere: [Gezondheidsbeleid van gemeente Almere](#)
- De [factsheet](#) met de resultaten van het GALA 2025, vanaf pagina 5

Data als basis voor factsheets & dialoog – voorbeeld gemeente Koggenland

Koggenland is een groene, groeiende gemeente met ruim 24.000 inwoners verdeeld over dorpskernen, dorpslinten en buurtschappen. Het is een fijne plek om te wonen, werken en recreëren. Koggenland ligt in de regio West-Friesland in de provincie Noord-Holland.

Vanuit het preventieakkoord was er in Koggenland al een kernteam met beleidsadviseurs en professionals uit het werkveld actief. Hierdoor was er al samenhang in projecten en activiteiten ter bevordering van de gezondheid van de inwoners. Bij de start van het GALA is dit kernteam uitgebreid met beleidsadviseurs uit andere domeinen en zijn speeddates georganiseerd om een goede verbinding en samenwerking te realiseren tussen de GALA-onderwerpen. In het plan 'Gezond, vitaal en sociaal Koggenland' is dit uitgewerkt. Om de verschillende ketenaanpakken goed uit te voeren is een werksessie met

het beleidsteam en het zorgteam georganiseerd. Deze integrale samenwerking heeft bijgedragen aan een goede implementatie van de ketenaanpakken. Koggenland is een relatief kleine gemeente, met korte informele lijnen. Het kernteam komt elke 2 maanden bij elkaar en bespreekt bestaande en nieuwe initiatieven uit de verschillende domeinen. Door integraal en domeinoverstijgend te werken, wordt eenieder in zijn kracht gezet en is meer te bereiken.

"De resultaten van de lokale initiatieven op het gebied van sport en bewegen, gezondheid en sociale cohesie zijn in een factsheet weergegeven. Deze aansprekende verhalen en foto's zijn ter informatie gedeeld met de raadsleden, maar ook met de samenwerkende partners en inwoners. Met elkaar mogen we trots zijn op wat we bereikt hebben in Koggenland."
(Deelnemer leergroep)

Geleerde lessen over data als basis voor factsheets & dialoog

- **Maak informatie snel en overzichtelijk toegankelijk**

Een factsheet maakt het mogelijk om informatie snel, eenvoudig en overzichtelijk te delen. Het kernteam en maatschappelijke organisaties hebben een bijdrage geleverd aan de verschillende activiteiten die uitgevoerd zijn. Verhalen en foto's in de factsheet houden deze momenten levend en maken de factsheet tot een waardevol en dankbaar product.

- **Vier behaalde successen**

Het vieren van successen vergroot de betrokkenheid bij het GALA en stimuleert nieuwe samenwerking en lokale activiteiten. Met de weergave van de lokale initiatieven en de resultaten in de factsheet wordt waardering uitgesproken naar inwoners en organisaties die dit met de gemeente hebben uitgevoerd.

- **Gebruik een factsheet als naslagwerk en inspiratiebron**

Lokale activiteiten verdwijnen vaak snel uit het zicht. Het verspreiden van de factsheet op locaties zoals het gemeentehuis, de bibliotheek en dorpshuizen vergroot de zichtbaarheid en toegankelijkheid van deze initiatieven. Daarmee fungeert de factsheet als naslagwerk en inspiratiebron, en wordt zichtbaar gemaakt dat de gemeente inzet op gelijke kansen, het terugdringen van gezondheidsachterstanden en het versterken van de sociale basis.

- **Zorg voor verbinding; dit stimuleert structurele samenwerking**

De samenwerking tussen de verschillende domeinen en de maatschappelijke organisaties zorgt ervoor dat gezamenlijk gewerkt wordt aan maatschappelijke vraagstukken, en niet vanuit de eigen disciplines. Structurele samenwerking draagt bij aan een effectievere inzet van middelen en leidt tot concrete en zichtbare resultaten.

Meer lezen

- Over het gezondheidsbeleid van gemeente Koggenland: [Gezond, vitaal en sociaal Koggenland](#)
- De factsheet: [Jaaroverzicht 2023-2024 Gezond en Actief Leven Akkoord](#)

Format als basis voor monitoring – voorbeeld gemeente Edam-Volendam

Gemeente Edam-Volendam ligt in de provincie Noord-Holland aan het Markermeer. De gemeente heeft zo'n 37.500 inwoners, verdeeld over Edam, Volendam, zeven kleinere dorpen en een deel van polder De Purmer. In september 2023 werd het plan van aanpak 'Naar een gezonde generatie in Edam-Volendam' vastgesteld. Hierin is uitgewerkt op welke manier de gemeente aan de GALA-doelstellingen werkt. Het inrichten van monitoring is daar onderdeel van.

Gemeente Edam-Volendam kiest voor een laagdrempelige en praktische aanpak om de voortgang van het GALA te monitoren. Hiervoor wordt gebruikgemaakt van een eenvoudige Excelsheet, die wekelijks tijdens

overlegmomenten gezamenlijk wordt bijgewerkt. Hierdoor kunnen alle betrokkenen direct zien hoeveel geld er (over) is in bepaalde potten. Door het overzicht zijn betrokkenen in staat snel te signaleren waar ruimte is om integraal projecten op te starten of middelen anders in te zetten. De transparantie en het actuele overzicht vergemakkelijken ook het invullen van landelijke monitors, zoals de jaarlijkse vragenlijst in de GALA-monitor. Daarnaast is ook de verantwoording aan het college en de gemeenteraad eenvoudiger.

Edam-Volendam laat hiermee zien dat monitoring niet complex hoeft te zijn om effectief te werken.

Geleerde lessen over een format als basis voor monitoring

- **Maak monitoring eenvoudig en niet complex**

Monitoring hoeft niet groots en ingewikkeld te zijn: een Excelformat is een prima basis.

- **Zorg voor openheid**

Openheid en betrokkenheid bij monitoring kan zorgen voor inzicht bij alle collega's die actief zijn rond het GALA. Integraal werken gaat makkelijker als het overzicht van activiteiten en financiële middelen helder en beschikbaar is.

- **Gebruik een toegankelijk en up-to-date format**

Een eenvoudig format dat goed wordt bijgehouden maakt het delen van de voortgang makkelijker.

Meer lezen

Over het gezondheidsbeleid van gemeente Edam-Volendam:

[Naar een gezonde generatie in Edam - Volendam. Plan van aanpak.](#)

GALA-leernetwerk voor gemeenten

Eind 2024 is er een GALA-leernetwerk voor gemeenten gestart met als doel ambitie om te zetten naar actie. Het GALA-leernetwerk is onderdeel van de [lerende evaluatie van de GALA-monitor](#). Het GALA-leernetwerk bood een platform om elkaar te ontmoeten en inspireren, samen te leren en te reflecteren op: hoe bereik je als gemeente de GALA-doelen, hoe pak je dit op en waar loop je tegenaan? De laatste bijeenkomst van het GALA-leernetwerk was halverwege 2026.

Aanpak en methoden leernetwerk

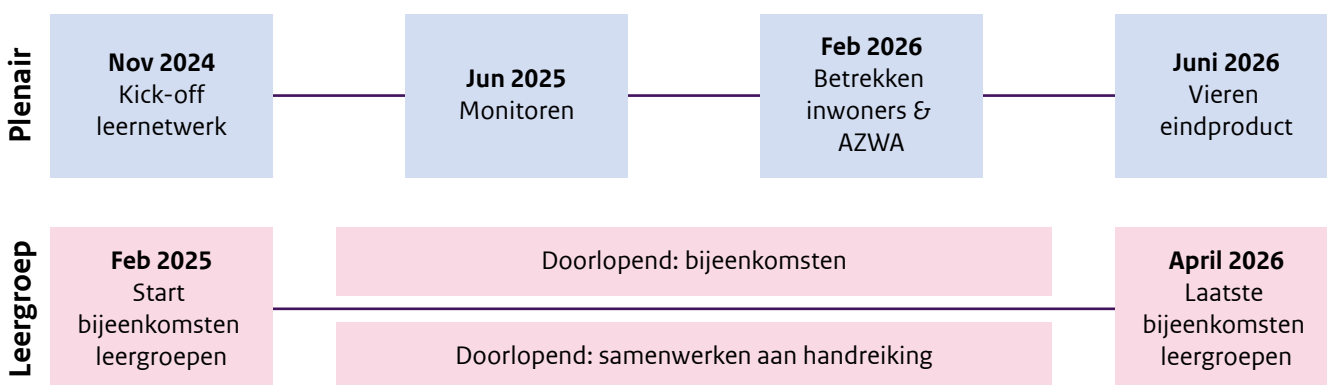
Het GALA-leernetwerk bestond uit beleidsmakers vanuit 15–25 gemeenten (het aantal varieerde over tijd), verspreid over Nederland. In het GALA-leernetwerk stond actiegericht leren centraal: deelnemers leerden door concrete acties te

formuleren en daarmee aan de slag te gaan. Het leerproces startte bij de gezamenlijke leervragen vanuit de gemeenten. Een leervraag is een vraag die duidelijk maakt wat je wilt bereiken, maar ook wat het moeilijk maakt om daar te komen.

Uitwisseling en inspiratie

De afgelopen jaren kwamen gemeenten bijeen in thema-specifieke leergroepen en plenaire leernetwerk-bijeenkomsten (Figuur 4). In de bijeenkomsten is gewerkt met verschillende werkvormen om uitwisseling te stimuleren. Daarnaast waren er presentaties van (externe) sprekers. Een aantal gebruikte methoden om samen leren te bevorderen staat in Figuur 5. Dit kan inspiratie bieden voor andere leernetwerken of gemeenten die actiegericht willen leren.

Figuur 4. Tijdlijn GALA-leernetwerk

Figuur 5. Gebruikte methoden in het GALA-leernetwerk om gezamenlijk leren te bevorderen

- Interviewen van externe samenwerkingspartners en collega's van andere afdelingen binnen de gemeente. Hoe kijken zij naar het onderwerp, wat zijn moeilijkheden en waarin kun je (samen) stappen zetten?
- Navraag doen binnen de eigen gemeente over hoe bepaalde zaken zijn geregeld.
- Op zoek gaan naar concrete voorbeelden/succesverhalen en deze aan elkaar presenteren.

- Uitwisseling vanuit een concrete casus van iemand uit het leernetwerk. Het bespreken van moeilijkheden en succespunten hierin kan zorgen voor herkenning, geruststelling en nieuwe ideeën.
- Een expert uitnodigen vanuit een andere organisatie voor een nieuw gezichtspunt.
- Fysiek op bezoek gaan bij een andere gemeente om van elkaar te leren en elkaar ook in de toekomst beter te vinden.

Dit is een uitgave van:

**Rijksinstituut voor Volksgezondheid
en Milieu**

Postbus 1 | 3720 BA Bilthoven
www.rivm.nl

juli 2026

De zorg voor morgen
begint vandaag